

Bibliografie

1. Buzan B. *Poporul, statele și teama - o agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după războiul rece.*- Chișinău: Editura „Cartier”, 2000. - 256 p.
2. Claval P. *Geopolitică și geostrategie. Gândirea politică, spațiul și teritoriul în secolul al XX-lea, traducere Popescu M.*- București: „Editura “Corint””, 2001. - 328 p.
3. Cooper R. *Destrămarea națiunilor. Ordine și haos în secolul XXI.* Traducere Huluban S.- București: Editura “Univers Enciclopedic”, 2006. -139p.
4. Kaldor M. *Războaie noi și vechi. Violenta organizată în epoca globală.* Traducere de Columbeanu Mihnea. – București: Editura “Antet”, 1999. - 265 p.
5. Soros G. *Criza capitalismului global. Societatea deschisă în primejdie.* Traducere de Georgeta Nedelciu, Mircea Nedelciu și Oana Câmpean. - Iași: „Polirom”, 1999. - 230p.
6. Țirdea T.N. *Elemente de informatică socială, sociocognitologie și noosferologie.* - Chișinău: UASM, 2001. - 272 p
7. Цырдя Ф.Н. *Социальная информация.* Философские очерки. – Кишинев: “Штиинца”, 1978. - 114 с.

CONCEPȚIA INVAIRONMENTALĂ ÎN SPAȚIUL SĂNĂTĂȚII PUBLICE: CONFIGURAȚII TEORETICO-METODOLOGICE

Diana Cobzac

Catedra Filosofie și Bioetică, USMF „Nicolae Testemițanu”

Summary

Environmental conception in the area of public health: theoretical and methodological configurations

The present civilization requires the need of a new configuration of the knowledge domain, where the branches of the future of science put in realization the sustainable way of human life by analysis of environmental conception, of innovation of ecological culture and of integration which is subject to technical control on the area of public health. The article examines the human intervention on nature to a high responsibility of humanity to contribute to creation of the conditions for a sustainable development and an adequate security of antroponoospheric society.

Rezumat

Civilizația prezentă solicită necesitatea unei noi configurații a domeniului cunoașterii, în care ramurile de viitor ale științei să pună în funcțiune modul durabil al vieții umane prin intermediul analizei concepției invaironmentale, a inovației culturii ecologice și a integrării supuse controlului tehnicii asupra spațiului sănătății publice. În articol se examinează intervenția umană asupra naturii în vederea unei înalte responsabilități a umanității de a contribui la crearea condițiilor pentru o dezvoltare durabilă și o securizare adecvată a societății antroponoosferice.

Etica invaironmentală apare și se dezvoltă ca disciplină academică în rezultatul transformării domeniului de aplicare a impactului uman asupra mediului natural și social. Actualmente în sistemul de optimizare a relațiilor socio-naturale sunt utilizate intens tehnologiile avansate, printre care o semnificație aparte i se atestă biotehnologiei. Manipularea viului în beneficiul societății presupune stimularea cooperării tehnice și științifice internaționale în domeniul conservării și utilizării durabile a diversității biologice. Obiectivele esențiale ale dezvoltării referitor la problema securității alimentare, reciclarea deșeurilor și a substanțelor chimice periculoase, sporirea duratei speranței de viață, prezentarea unor tratamente efective pentru ființele umane și pentru atmosferă sunt necesare pentru definirea domeniului recent apărut pe scena de impact asupra cadrului ambiental. Nici o tehnologie nu poate să fie absolut sigură, întrucât fiecare deține propriul set de riscuri și beneficii. Cercetătorul din Minsk, N. A.

Lazarevici specifică că este inadmisibil de a ignora ideea conform căreia natura în sine prevede ocrotirea conservării informațiilor genetice conținute în fiecare organism viu pe Terra [1, p. 186]. Nici o morală particulară nu este în măsură de a regla problemele generate de revoluțiile industriale, științifice și tehnice, de globalizarea economiei și a rezultatelor exploziei informaționale actuale. În prezent, numeroși cercetători reflectă cât mai persistent și legitim asupra măsurii evoluției tehnico-științifice în ce privește contribuția sporirii calității vieții, a stării de sănătate și a optimizării condiției umane pe toate zonele planetei [2, p. 236].

Problemele mediului înconjurător în cadrul habitatelor prezintă un puternic factor de risc pentru sănătatea umană, drept deziderat cultura invairomentală constituie o parte esențială a gradului de evoluție intelectuală, manifestată prin intermediul acțiunilor societale și spirituale ale existenței, în succesiunea căreia se perindă calitatea specială a omului de a fi conștient de valoarea intrinsecă a vieții, naturii și a impetuoșității de a proteja biosfera. Reflecțiile invairomentale apar de îndată ce există o amenințare asupra vieții, iar implicațiile ecologice ce se răsfrâng asupra ființelor umane în sfera de responsabilitate morală necesită implementarea unui sistem de gestionare globală unificat, care să implice anumite alternative, politici naționale și internaționale privitor la reglementarea unui înalt grad de reciclare a materiei prime în agricultură, industrie și alte domenii ale activității umane. Nimic nu este mai urgent, decât în detrimentul de recunoaștere a responsabilității umanității către mediu, să ne postăm indiferenți în fața catastrofei, ci să răspundem cu curaj și încredere provocărilor care ne sunt lansate la etapa prezentă și să căutăm soluții constructive [3, p. 237].

Umanitatea devastează circuitul existențial, transformând incomensurabilitatea de cicluri în fenomene lineare și artificiale create de om, prin urmare extragerea petrolului din pământ se prestează prin distilarea și arderea acestuia în motoare sub formă de carburant și în rezultat se transformă în gaze nocive, care treptat se degajă în aer. Poluarea atmosferei urbane condiționează inspirarea de gaze potențial toxice, contagiind direct plămîinii și provocînd manifestarea cordului sau cancerului pulmonar. Modificări ce țin de afectarea sănătății umane se prezintă și în procesul de epurare cu clor a apei potabile din lacuri, conducînd la formarea de policlorurați cu compuși cancerigeni. Impactul ambiental asupra sănătății umane este deseori exprimat în termeni de modificări ale mortalității (rate de deces) și ale morbidității (incidență a bolilor specifice). Condiția existențială are drept scop încercarea de a îmbunătăți abilitățile umane și rezistența în depășirea limitelor legate cu caracteristicile biologice ale organismului în vizorul ameliorării statutului social și al nivelului de securitate al societății contemporane.

Actualmente, se atestă cîteva grupe de patologii oncologice, care sunt descrise în baza de date clinice, epidemiologice, de laborator și în funcție de factorii de risc [4, p. 773]: (1) neoplazii, ale căror factori provin din mediu și sunt implicați cu o probabilitate majoră; (2) neoplazii pentru care se pot deduce sursele de agresiune din mediu prin intermediul studiilor clinice și epidemiologice; (3) neoplazii ale căror surse, căi și mecanisme oncogene sunt necunoscute; (4) neoplazii în care factorii genetici își pot lăsa amprenta. În apariția și evoluția cancerului prevalează un complex de factori cu risc major ce duc la răspîndirea patologiilor oncologice, prin influențarea cu efecte toxice, radiații nocive, cancerigene sau mutagene.

Evaluarea impactului mediului asupra sănătății populației se prezintă în mod inerent ca un concept antropocentric, deoarece centrarea pe efectele activității umane implică o judecată de valoare de către societate în ceea ce privește semnificația acestor efecte. Rolul paradoxal pe care îl joacă omul în mediul ambiant, ca participant și ca exploator denaturează imaginea dilemelor morale cu privire la interacțiunea sa în relația ce ar trebui să o dețină față de natură. Pentru a supraviețui și pentru a asigura condiții sociale adecvate, este necesar de a minimiza amenințările la adresa sănătății umane prin diminuarea sau evitarea efectelor și a dezlănțuirii dezechilibrelor economice asupra resurselor fizice și biotice evaluate de către om în scopuri comerciale. Preocuparea pentru protecția mediului înconjurător, a conservării diversității biologice, în utilizarea durabilă a resurselor naturale și a distribuirii echitabile a beneficiilor ce decurg din utilizarea materiilor genetice se relevă ca un mijloc spre un scop înalt în recunoașterea integrală a umanității.

Abordarea invironmentală a complexităților și preocupărilor biotehnologice ce țin de tendințele dominante în curs de dezvoltare sunt definite prin intermediul valorilor sociale. Anume concepției inenvironmentale i se atribuie o nouă viziune valorică a lumii, în care omul nu mai este considerat doar ca produs sau mijloc căreia ar trebui să i se acorde prioritate, ci și ca scop în sine. Această paradigmă, menționează P. Г. Апресян, ar putea fi considerată ca o idee antropocentrică, modificată fiind de înțelegerea că evoluția umană nu poate fi posibilă în afara biosferei dacă e să analizăm din perspectiva dezvoltării durabile a omenirii ca valoare majoră și ca scop esențial [5, p. 17].

În detrimentul poziției antropocentriste, A. Schweitzer desemnează ca principiu fundamental pe cel al evlaviei pentru viață, unde nivelul metodologic normativ și de reglementare a eticii inenvironmentale în recunoașterea statutului tuturor ființelor vii este definit ca poziție biocentristă sau biocentrică. Respectarea intereselor și drepturilor tuturor vietăților prezintă o datorie morală și un respect aparte față de natură și față de populația Terrei. Discordanța radicală a antropocentrismului în contextul eticii inenvironmentale este susținută de anumite teorii care revendică condiția existențială a faptului că valoarea intrinsecă se distribuie integral ecosistemului și biosferei prin definirea nemijlocită a obiectului responsabilității umane morale [5, p. 21]. Un principiu esențial al eticii inenvironmentale se prestează în baza ideii că bunăstarea și prosperitatea vieții pe pământ este valoroasă în sine. Cercetătorii axați pe studiul prevenirii maladiilor, descoperă de cele mai multe ori informații ce pot fi relevante pentru dezvoltarea spațiului sănătății publice, orientat fiind spre ocrotirea, promovarea, menținerea și ameliorarea modului sănătos de viață, a eradicării comportamentului antiigienic, a deprinderilor nocive, precum și a prevenției incapacității și decesului prematur [4, p. 10].

Sănătatea publică, ca domeniu specializat al practicii medicale își concentrează disponibilitățile cu privire la ameliorarea bunăstării comunității, prezentând o abordare societală în contextul promovării și protejării sănătății. Profesioniștii din cadrul spațiului sănătății publice recunosc în activitatea lor multiple și variate probleme morale care necesită o dovadă de conștientizare a tuturor riscurilor posibile ridicate de tehnologiile avansate și lipsa de supraveghere în cercetările realizate pe subiecții umani și asupra întregii biosfere. Biologia și Medicina, consemnează teologul român L. Popescu [6, p. 73], în aplicările lor necesită să colaboreze cu Morala pentru binele integral al vieții umane atunci când vin în ajutorul celui lovit de boală sau infirmitate. Constituirea unor teorii filosofice ce ar avea la bază argumentări științifice fundamentale ar ajuta profesioniștii din domeniul sănătății să ia în considerare faptul că medicina contemporană necesită de a fi activată, în contextul precizat de cercetătorul autohton V. Ojovanu [7, p. 180], ca o forță sau fenomen subtil-vibratil, ce ar implica poziții metodologice în abordările axiologico-medicale în scopul amplificării vieții, sănătății, mediului și sistemului ecologic.

Capacitatea de prelungire a unei vieți sănătoase treptat prevede consecințe societale, politice și financiare în privința garantării drepturilor de ameliorare a sănătății cetățenilor. Nu toate opțiunile oferite de medicină la etapa prezentă par a fi corecte și oneste din punct de vedere moral sau chiar dezirabile pentru toată populația. Problema actuală a medicinei constă în faptul că nedeținerea cunoștințelor și instrumentelor necesare în îndeplinirea menirii consolidării sănătății, medicației și ameliorării afecțiunilor și malformațiilor, în prezent, medicina se postează ca fiind total nepregătită de a-și îndeplini sarcina fundamentală în eradicarea maladiilor [8, p. 129]. Luarea de măsuri curativo-profilactice în cadrul societății nu e în stare continuu de a determina sporirea nivelului de sănătate al ființei umane privind optimizarea sistemului imunitar al populației, dat fiind faptul că pentru aceasta este indispensabil de a proteja integritatea omenirii împotriva forțelor ce fac încercarea de a destabiliza medicina de viitor pentru o posibilă represiune socială. Trăim într-o societate pluralistă din punct de vedere moral, respectiv este inevitabil pentru o politică publică adecvată de a recunoaște complexitatea de probleme variate ce apar în cadrul domeniului sănătății publice. Necesită de a se atrage atenția asupra percepției implicațiilor socioeconomice ale problematicii mediului și a relației sale dintre cadrul ambiental și dezvoltarea unui potențial major a unui sistem real de tratare în domeniul sănătății.

Conform perspectivei globalizării, se pare că diferite paradigme ale sănătății publice, de-a lungul timpului, coexistă în schimbarea accentului în dependență de diversitatea socio-economică și culturală. Igiena, infrastructura sanitară și politicile sănătății publice reflectă și oglindesc civilizația prin intermediul valorilor și credințelor mediului social, unde des se perindă inegalitatea în materie de nedreptate și sănătate în ce privește concentrarea puterii financiare prin intermediul practicilor monopoliste ale companiilor de droguri, a producătorilor de alimente transgenice și a politicilor ce țin de poluarea și exploatarea resurselor naturale [9, p. 63]. Riscurile asimetrice la adresa securității populației umane îl determină pe academicianul autohton T. N. Țirdea să susțină expresia precum că problema cheie în strategia de elaborare a supraviețuirii omenirii o constituie crearea paradigmei dezvoltării armonioase a naturii și societății, omului și biosferii spre o dezvoltare socionaturală (durabilă și inofensivă) în perceperea necesității interrelațiilor vieții și conviețuirii pașnice a tuturor reprezentanților Terrei [10, p. 381]. În contextul dat, sesizăm că omul inițiat în problemele societății hiperindustrializate trebuie să devină un protector activ al naturii și nu doar să dețină o atitudine critică față de starea sănătății populației și a mediului.

Corelarea aspectelor bioetice, sociofilosofice, axiologice, medicale și juridice reprezintă în viziunea unor bioeticieni esența procesului de realizare a „punții” dintre cele două lumi [11, p. 36-37] – biologică și morală – propusă pentru prima dată de către medicul oncolog V. R. Potter în 1970, cu scopul de a contribui la avuția conținutului bioeticii, atât la nivel de problematizare și teoretizare, cât și de a oferi variate aspecte ale vieții umane prin reflecții plurale pentru a transforma intervenții în transformare și prezentarea unor principii și norme morale în găsirea căilor și mijloacelor de soluționare la dilemele existente.

Conștientizarea intervenției antropoinvironmentale a omului împotriva lui însuși solicită de urgență a accentua protecția și securitatea mediului ca fiind drept elemente esențiale în menținerea habitatului vital uman. Necesitatea moralizatoare a umanității conturată asupra problemelor protecției mediului și a preocupărilor complementare precum ar fi sărăcia, creșterea demografică a populației, instabilitatea ecologică produsă de irigații și substanțe chimice toxice referitor la contaminarea pământului, aerului și apei, utilizarea neadecvată a sectorului energetic asupra mediului, amenințarea nucleară prezintă dileme cu o influență considerabilă și o analiză strigentă în ce privește dezvoltarea capacității de a lua decizii, de a identifica și de a găsi soluții pentru prevenirea și soluționarea aspectelor concrete legate de relația reprezentanților Terrei cu mediul de viață. Instituțiile sănătății publice necesită de a-și desfășura activitatea în baza principiilor de autogestiune [12, p. 9], însă fără obținerea de profit. În situația când sunt depistate cazuri a unor boli infecțioase și intoxicații succedate ca rezultat al provocării daunelor sănătății, instituțiile publice medico-sanitare au obligația de a lua măsuri obligatorii de profilactică, diagnosticare și tratare a pacienților corespunzători în modul stabilit.

Abordările semnificative a evenimentelor în succesiunea lor contribuie la extinderea și aprofundarea cercetărilor asupra problemelor globale inenvironmentale, asupra riscurilor biomedicale și a efectelor toxice ale răspîndirii de substanțe dăunătoare mediului. Estimarea statutului fiziologic al omului și al personalității sale în deținerea cunoștințelor, competențelor, stării de spirit, de motivație și a puterii vitale de a acționa individual și colectiv la rezolvarea și remedierea problemelor actuale redefineste metodologia bioetică din perspectiva biosferocentrismului și a interdisciplinarității. Un principiu fundamental al sistemului de ocrotire a domeniului sanitar îl prezintă responsabilitatea fiecărui cetățean față de propria-i sănătate, de aceea din perspectiva celor menționate, este necesar să luăm în considerare importanța general-culturală și fenomenologică a problemelor umanității actuale în materie ce ține de definirea unui complex integrat al sănătății publice umane și a unor structuri sociale ce ar pune în armonie necesitățile umane cu sistemele naturale ale Terrei spre determinarea relevării unor atitudini și acțiuni îndreptate spre păstrarea și ameliorarea mediului înconjurător, precum și impunerea unor exigențe în ce privește criteriul inofensivității față de problemele civilizației contemporane.

Abordările actuale în ce privește respectarea demnității și integrității subiecților umani trebuie să permită evaluarea obiectivă a soluționării problemelor cu caracter medico-

invaiermental ce amenință tot mai presant existența condiției umane pe întreg globul pămîntesc. Nu în ultimul rînd, necesită să precizăm că complexitatea de probleme medico-sociale și incapacitatea umanității de a întreprinde măsuri eficiente și obligatorii pentru redresarea vieții, va duce negreșit la un ritm evolutiv al agravării condițiilor populaționale de trai și chiar la cauze de deces în creștere soldate cu o catastrofă globală antropocologică sau chiar cu suicid uman.

Bibliografie

1. Лазаревич Н.А. *Проблема безопасности использования биотехнологических продуктов в сельском хозяйстве*. // Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei. / Culegere de articole științifice Vol.2. Red. resp. T. N. Țîrdea. – Chișinău: Print-Caro, 2012. – 231 p.
2. Miu N. *Științele comportamentului*. – Cluj-Napoca: Editura Medicală Universitară „Iuliu Hațieganu”, 2004. – 257 p.
3. Ciobanu E. *Dezvoltarea socială durabilă poate/ trebuie să fie și morală?* // Revista de Filosofie. Tomul XLIX. Nr. 5-6 septembrie-decembrie, 2002. – București: Editura Academiei Române, 2002. – 739 p.
4. Tintiuc D., Grossu I. *Sănătate publică și management*. Red. resp. D. Tintiuc. – Chișinău: CEP „Medicina”, 2007. – 896 p.
5. Апресян Р. Г. *Общие проблемы экологической этики. Дилемма антропоцентризма и нон-антропоцентризма в экологической этике*. // Этика и экология. Отв. ред. Р. Г. Апресян. – Великий Новгород: НовГУ имени Ярослава Мудрого, 2010. – 368 с.
6. Popescu L. *Persoana umană purtătoare de valoare morală*. // Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei. / Culegere de articole științifice. Red. resp. T. N. Țîrdea, N. Cernica, V. F. Ceșco. – Chișinău: „Print-Caro”, 2011. – 222 p.
7. Ojovanu V. *Repere teoretice esențiale ale axiologiei medicale*. // Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei. / Culegere de articole științifice. Red. resp. T. N. Țîrdea, N. Cernica, V. F. Ceșco. – Chișinău: „Print-Caro”, 2011. – 222 p.
8. Canton J. *Provocările viitorului. Principalele tendințe care vor reconfigura lumea în următorii 5, 10, 20 de ani*. – Iași: Polirom, 2010. – 365 p.
9. *Global Bioethics – Perspective for Human Survival*. Red. Resp. B. Chiarelli – Croatia: InTech, 2011. – 152 p.
10. Țîrdea T. N. *Dezvoltarea socionaturală din perspectiva intelectului global și a învățămîntului noosferic*. // Probleme actuale de Sănătate Publică și Management. Vol. 2. Zilele Universității 19-21 octombrie. Ediția a XII-a / Anale Științifice ale Universității de Stat de Medicină și Farmacie “Nicolae Testemițanu”. – Chișinău: CEP “Medicina”, 2011. – 442 p.
11. Țîrdea T. N., Marin A., Ursul A. D., Ursul T. A. *O interpretare netradițională a metodologiei bioetice: implicare antropologică*. // Bioetica, Filosofia și Medicina în strategia de asigurare a securității umane. / Materialele Conferinței a XVI-a Științifice Internaționale 10-11 aprilie 2009. Red. resp. T. N. Țîrdea. – Chișinău: Î. M. CEP “Chișinău-Prim”, 2009. – 250 p.
12. *Eu și medicul meu: recomandări practice în domeniul relațiilor cetățenilor cu lucrătorii medicali*. – Chișinău: “Licorn” SRL, 2004. – 205 p.